

Kutsetehinguline ajakiri

Riigiteenijate häälkandja

Tellimise hind:

Hastas postiga . . . Kr. 2—
 Poolaastas „ 1—

Ilmub 1—2 korda kuus

Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, riigi- ja omavalitsuseteenijate organisatsioonides ja kõigis postkontorites ja lehe talituses.

Toimetuse ja talituse: Tallinna, Kopli tän. 7-a. Telef. — Balti keskjaam 3-57

Kuulutuste hinnad:

10 senti m/m., veeru laiuses.
 Tekstis 50 prots. kallim.

Eesti raudteelaste Reskühingu väljaanne.

Nr. 5

8. juunil 1932 a.

IX aastakäik

Mida võivad riigiteenijad loota V. riigikogult.

Kõigile palgateenijale, järelikult ka riigiteenijale ja töölisele, V riigikogu valimiste tulemused töid pettumuse. See erakond, kes oma ülesandeks on seadnud palgateenijate huvide tõsiselt kaitsemise, läheb V riigikokku arviliselt nõrgemana kui ta oli IV riigikogus. Põllumeeste kogude ja asunike koondise ühise väerinna hiigla jõupingutus valimiseelses kihutus-töös maal ja nende poolt hoolimatult antud igasugused lubadused maarahvale kandsid vilja: põllumeeste erakond võitis, sotsialistid kaotasid. Vaatamata ühine-nud keskerakondade poolt kõikide abinõu-de tarvitusele võtmisele sotsialistide ma-hamaterdamiseks, samuti vaatamata Vilmsi meeste püüetele, ei lasknud linna-des töölised ja ühes nendega rõhuv ena-mus riigiteenijaid endid mõjutada. Nad andsid oma häälde sotsialistidele. Ja nagu nüüd on selgunud oli riigiteenijail tõsine tahe viia oma esindaja riigikokku sotsialistide nimekirjas. Seda tõendab ligi tuhat allakriipsutust, mis sai nende esindaja Rukki. Üldiselt aga muutub jõudude vahekord V riigikogus võrreldes eelmisega kahjaks palgateenijale ja ka-suks nende vastastele. Loomulikult leiab muutunud vahekord kajastust ka vaba-riigi valitsuse koosseisus.

V riigikogus tulevad arutusele riigi-teenijale väga tähtsad küsimused, niikui haiguskindlustuse ja pensioni küsimus. Ja kui arvesse võtta ajalehis ilmunud alarmeerivaid sõnumeid riigi tulude vähenemise kohta, siis on vist ka palkade kärpimise küsimuse päevakorra-le kerki-mine möödapääsemata. Seda ennusta-taksegi juba. Nii näiteks võib seda välja luge-da „Kajas“ nr. 123 — 28. V. k. a.

ilmunud artiklist „Uut riigikogu ootavad kohe kokkutulekul rasked päevad.“ Seal nurisetakse, et möödunud aastal ei olevat lastud põllumehi toime panna kuigi suurt riigiteenijate palkade kärpimist. Nüüd andvat tagajärjed ennast tunda. Sellele vaatamata olevat valimistel antud luba-dusi riigiteenijale kaitsta nende palku. Lõpuks on üteldud:

„Umbe kuu aja pärast tuleb uus riigikogu esimest korda kokku. Kuigi sel ajal käes on südasuvi, ei saa uus rahva-esitus oma esimesel istungjärgul piirduda üksnes oma juhatuse konstrueerimisega ja uue valitsuse ametisse seadmise-ga, nagu tavaliselt, vaid ta peab tahes-tahmata otseselt asuma meie riigi kulude ja tu-lusid tasakaalustama. Väljaminekuid tu-leb nüüd juba palju rohkem ja palju jär-sumalt kärpida, kui seda siis oleks tar-vitsenud teha, kui oleks õigel ajal hoitud kokku tarvilisel määral. Et seda teha ei lastud, see ähvardab nüüd end väga va-lusalt kätte maksta.“

Ilma kommenteerimata on selge, mis siin tahetakse ütelda. Siinkohal meie ei hakka selgitama, kes tõelikult selles süüdi on, et häll ajal, kus riigikassal aasta eelarvest kuni miljard senti üle jäi ja suured tagavarad olid, ülejäägid ja tagavarad välja jagati. Et aga põllu-meeste erakonnal just nüüd tuli taga on riigi kulude ja tulude tasakaalustamisega ja seda tingimata riigiteenijate palkade arvel, siis on siin kahtlemata peamiselt tegemist põllumeeste erakonna liidrite pa-lavamä sooviga lunastada kas või väikene-gi osa neist vekseist, mis nende poolt anti valimisele kihutuskoosolekuid

maarahvale. Muidu ei julge nad maarah-vale ennast näidata.

Kas on loota riigiteenijail kaitset keskerakondadelt? Vaevalt küll. Ei saa kuidagi viisi tõsiselt võtta jutte põllu-meeste ja sotsialistide koalitsioonist. Tõe-näilikum on põllumeeste ja keskerakonna valitsus, vaatamata sellele, et nende va-hekorrad näivad praegu halvad olevat. See ei tähenda midagi, sest omad riidle-vad ja lepivad jälle. Hirmu ja armuga tehtakse keskerakond tükiks ja siis näi-datakse ühiselt sedasama, mida lubati näidata üksi 51 puhul.

Eelpooltoodust on selge, et riigiteeni-jal V riigikogult midagi head loota ei ole.

Temas valitseval enamusel — põllu-meeste kogudel ja keskerakonnal — on kriisi vältimiseks tagavaraks ainult üks abinõu: palkade vähendamine. Sellest „tarkusest“ nad kaugemale ei ole jõud-nud. Et nad meid selle „tarkusega“ üks-kord tõesti hukatusse viivad, see ei mahu nende arusaamisse. Riigiteenijad ja töö-lised peaksid nüüd tõsiselt selle üle jä-rele mõtlema, et neil juba lähemas tule-vikus seisavad ees saatuslikud päevad. Nende organisatsioonide juhid ei tohiks mitte mõelda suvepuhkusele enne kui nad ei ole kõik, mis nende võimuses, teinud selleks, et kogu teenijaskond ühise väe-rinnaga astuks vastu teda ähvardavaile hädaohtudele. Esimeseks sammuks peaks olema kõikide nende koondamine organi-satsioonidesse, kes veel eemal seisavad, tehes neile selgeks, et ühinemises on jõud ja et ühine omaabi on kõige lähem ja kõige kindlam abi. Meie ei tohi unustada, et elu on lakkamatu võitlus ja ta ei salli kunagi seisakut. Olukord nõuab, et meie oma organiseerimise tööd jätkaksime suu-rema visadusega ja energiaga kui kunagi varemalt. Ainult sellel teel kindlustame endile elamise võimalused. Pangem tähe-le, mis sünnib meie vastaste leeris: sealt võime meie nii mõndagi õppida.

Kriisiteooria, konjunktuurpoliitika ja ametnikkude huvid.

Selle pealkirja all toob saksa end. riigisekretär dr. August Müller „Beamten-Jahrbuch“i käesoleva aasta mai kuu numbris artikli, mis meilgi tähelepanu tohiks väärIDA. Toome sellepärast almal selle artikli ainult väikeste kärpimis- tega, kuigi see rohkem ruumi nõuab, kui meil ühes numbris võimalik on selleks lubada; oleme selle tõttu sunnitud lõpposa alles järgmises numbris tooma.

Dr. A. Müller kirjutab: Majandus- kriisid on *sotsiaalsed taudid*, mis nagu katki ühegi seltskondliku kihi ees seisma ei jää. See tapaingel haarab tõelist samuti kui talupoega, tarvitajat samuti kui tootjat. Omanduse hüved, mis end igasuguseis majanduslikes olukordades tunda annavad, mõjuvad ka kriisiaegadel. Kuid majanduskriiside omadustesse kuulub, et nad *omandust vähendavad*, paljudel juhtudel hävitavad ja mitte ükski spekulanti ja liigjulget ettevõtjat, vaid ka so- liidset rantjeed väestuda lasevad. Omandab aga majanduskriis sellise ulatuse, nagu praegune, siis ei leidu kapitalistliku seotud rahvusvahelise turumajanduse piirkonnas enam ühtki kriisikindlat rah- vakihti.

Teatud, mitte alati ilusatest, inimlikku- dest tunnetest toidetud arusaamine, püüab omistada *ametnikele kõige kindlama ek- sistentsialuse*. Kuivõrt see tõele vastab, seda näitab olevik. Majanduskriiside tek- kimise ja nende vastu võitlemise probleem omandab ka ametnikele alaliselt kasvava, praktilise tähtsuse. Majanduskriisi poolt vundamentini vapustatud tsiviliseeritud ühiskonna liikmena pühendab ametnik majanduskriisile oma tähelepanu samal määral kui iga teinegi selle ühiskonna liige. Kodanikuna kannatab ta mitte vä- hem kui iga teinegi kodanik kriisist tek- kivate sotsiaalsete, majanduslike ja poliitiliste hädaohtude all. Et ta peale selle alati veel kriisi *objektiivselt* muutub, peab tema huvi kriisi ja selle vastu võit- lemise probleemi vastu veelgi süvendama. Alamal järgnevad mõtted püüavad juhtida lugejate tähelepanu kriisiteooria ja kon- junktuurpoliitika neile külgedele, mis kõige suuremat külgetõmbejõudu avalda- vad ametnikkonnale sellele osale, kes otsib kõige tagajärjekamat kriisiteraapiat ja usub seda leidvat *valuutakorralduse* ja *kriisi* sõltuvuses.

Majandusteooria seletab, et majandus- kriisid on ainult ebaproportsionaliteedi seisukord tootmise ja tarvitamise, pro- duktsiooni ja minemivõimaluste vahel. See seletus ei ütle aga midagi selle düna- milise protsessi kohta rahva- ja maailma- majanduses, mis majanduskriise sünnitab. Produktsiooni ja konsumi (tarvitamise) tasakaalustamatus on nii silmatorkav ja nii arvukais üksikasjus ka otsekoheselt majandusprotsessis mitteosalisile raha- kihtidele märgatav, et selle olemasolu enese üle igasugused mõtteavaldused üle- liigsed on. Probleemaatika tekib alles siis, kui me selle nähte põhjuseid otsima hak- kame. Sellepärast teooria, mille ülesan- deks on selgitada kriisi nähtust, seisab kü- simuse ees: milliseis majanduslikes tõi- asjus põhjaneb ikka jälle uuenduv majan- duselu tõus ja mõõn, tema lainesarnane liikumine, mis kindla reeglipärasusega loob selle majandusliku seisukorra, mida me majanduskriisiks nimetame? Majan- duskriisi määritus annab juba märku, milliseist sõltuvusist seda selgitust otsida tuleb. Märgitud ebaproportsionaliteet võib valitseda nii *tarvitamist ületavas toot- mises*, kui ka *tarvitamistvõimaluste kokku-*

kuivamises, mis samuti avaldub ülepro- duktsioonina. Põhimõtteliselt keerlevad kõik kriisiteoreetilised arutlused nende mõlema võimaluse ümber. Iga kriisipo- liitika peab püüdma luua endale kõige pealt otsuse selle üle, kas tuleb kriisi- pahet rünnata nõudmise või pakkumise poolt küljest. Ja nii kaua kui kriisiteo- ria üle mõtteid vahetatakse, seisame kahe põhimõtteliselt lahkumineva kriisiteoree- tilise kooli ees, milliseid kõige paremini iseloomustada võime sellega, et üks otsus- tavaid kriisipõhjuseid otsib *tsirkulatsioo- nivahekordades*, teine aga *produkttsiooni- vahekordades*. Kuna kapitalistliku ma- janduskorra juures tsirkulatsiooniprotsess üldise vahetusabinõuna tarvitab raha, on esmaltnimetatud kriisiteoreetilist vaate- punkti hakatud nimetama „monetäärseks konjunktuurteooriaks“. See kool nõuab just käesoleval momendil meie erilist tä- helepanu, kuna mõned valuuta- ja kriisi- poliitilised ettepanekud ja projektid, mis suurt osa mängivad vaielustes konjunk- tuurpoliitika meetodite üle, põhjenevad selle kooli arusaamisele kriisinähtusest.

MAJANDUSLIK RINGVOOL.

Majanduslike ja sotsiaalseid problee- me võib kõige paremini mõista, jälgides nende arenemisprotsessi. Meie nimetame praegust majanduskorda „kapitalistli- kuks“, kuna mootoriks, mis tarvilise tõu- kejõu annab, on püüe ära kasutada kapi- tali. Sellega astub aga kapitalistlik ma- jandus järsku ja kriiside tekkimisel äär- miselt tähtsasse vastollu eelkapitalistliku majandusega, sest selles viimases maksis just vastupidine printsip: majandussüs- teem sai oma impulsid rahvamajanduse *tarviduselt*. Viimase rahuldamine moo- dustas kõige majandusliku tegevuse moo- tori ja kõik sisseseaded, organisatsioonid, ehitised ja ühiskondlikud sõltuvused ning kohustused, mis oma kogumis moodusta- vad kapitalistliku süsteemi mehhanismi, nõndanimetatud „asikapitali“ (Sachkapi- tal) esindavad, polnud mitte nagu praegu majandussüsteemi isandaiks, vaid selle teenreiks, mitte selle eesmärgiks, vaid ainult abinõudeks tarvete rahuldamise eesmärgi taotlemisel. Kapitalism on loo- nud äärmiselt suure majanduskapatsi- teedi (tulundusvõime) laienemise, mille paralleelnähtuseks on sama tugev majan- duslike tarvete suurenemine. Samal ajal on ta aga oma tehnika ja majandus- meetodite omapärasuse kaudu, liites hea ja rõõmustava kahjuliku ja desorganisee- rivaga, meid õnnistanud nende majandus- arengu vahelduvate seisukordadega, mis korrapäraselt kordudes majanduse viivad kriisi kuristikku, mida tänaseni keegi nii lühidalt ja tabavalt kirjeldanud pole kui *Friedrich Engels*, kui ta seda 1877. a. järgmiselt kujutas: „Alates 1825. aastast, kus puhkes esimene üldine kriis, läheb kogu tööstuslik ja kaubanduslik maailm, kõigi tsiviliseeritud rahvaste ja nende enam-vähem barbaarset vasallide pro- duktsioon ja varade vahetus nii umbes iga kümne aasta tagant liimist lahti. Liikle- mine jääb seisma, turud on ülekuhjatud, produktid lamavad ladudes niisama mas- siliselt kui müümatult, sularaha muutub nähtamatuks, krediit kaob, vabrikud seisava- d, töötavatel massidel puuduvad toidu- ained, kuna nad neid liig suurel määral tootnud on, pankrott järgneb pankrotile, oksjon oksjonile. Seisak kestab aastaid, nii produtseerivad jõude kui ka produkte raisatakse ja hävitatakse massiliselt, kuni kokkukuhjunud varade massid suurema

või vähema väärtuse kaotusega lõppeks vähenevad, kuni produktsioon ja varade vahetus pikkamööda jälle liikuma hakka- vad. Järk-järgult hakkab see liikumine nüüd kiiremaks muutuma, läheb üle tra- viks, tööstuslik traav läheb üle galopiks ja viimane ohjeldamatuks kihutamiseks, täielikuks tööstuslikuks, kaubanduslikuks, krediidi ja spekulatsiooni steeple-chase'iks (takistustega võiduajamiseks), et lõppeks kaelamurdvate hüpetega jõuda — krahhi kuristikku. Ja nii ikka uuesti. Nende kriiside iseloom on nii teravasti välja ku- junenud, et Fourier neid kõiki tabas, kui ta esimese neist nimetas: Crise plétho- rique, külluse kriisiks!“

Majanduselu korratud tulid ette ka eelkapitalistlikul ajajärgul. Aga nii ma- janduselu häired 18. sajandil, kui ka kuni 1825. aastani kestnud suure prant- suse revolutsiooniga ja bonapartistliku ajajärguga seotud õige tunduva majan- dussüsteemi korratuse hinnatakse põhi- mõtteliselt teisiti, kui kapitalistlikule aja- järgule omaseid korrapäraselt korduvaid konjunktuuri lainesarnaseid kõikumisi. Eelkapitalistlikul ajajärgul olid rahvama- janduse seisukorrale otsustavaiks tegureiks suured välispõhised mõjud: loodussünd- mused, taudid, sõjad, suured kõikumised viljasaagis, rahvaarvus, kallismetallide tootmises, maailmamajandusteede muutu- mised jne. Ka tänapäev mõjuvad kõik needsamad põhjused edasi ja teevad või- matuks täiesti takistusteta, igas suhtes tasakaalustatud majandusliku arengu. Kuid neile põhjustele peab meie päevil olema lisandunud veel *midagi muud*. Sest see areng iseloomustab ikka korduvate lainesarnaste kõikumistega, mis küll in- tensiteeditil üksteisest lahkumisevad, kuid kahtlemata korrapäraselt korduvatest põhjustest sünnitatud on, kapitalistlikku turumajandust. *Majanduses eneses* ja tema oma elementides peavad need ma- janduselu vormide põhjused peituma. On midagi vastolulist kapitalistlikus tungis, mis kriiside kaudu nähtavale ilmub. See viib varade ringkäigu vähenemisele. „Tsi- rkulatsiooni abinõu, raha, muutub tsirku- latsiooni takistuseks; kõik varade pro- duktsiooni ja tsirkulatsiooni seadused pöo- ratakse pea peale. Majanduslik kollisioon (kokkupõrge) saavutab kõrguspunkti, produktsiooni-viis tõstab mässu vahetus- viisi vastu, produktsioonijõud tõstavad mässu produktsiooniviisi vastu, kelle mõju neile tühiseks muutub,“ nii olgu Engels veel kord tsiteeritud tema väga iseloomus- tavate lausetega kapitalistliku kriisi ole- muse kohta.

Missugused on siis need elemendid, mis põhjustavad kapitalistlikus süsteemis seda muutuvat konjunktuurikäiku? Spiet- hoff, kaasaegne kriisiteoreetik, kes ühen- dab sügava pilgu kapitalistliku süsteemi olemusesse suure objektiivsusega selle hindamisel ja end vaba hoiab mõjutus- test huvide, ilmavaatelite eelarvamiste ja teaduslikele kliikede kaudu, on artiklis kriiside kohta „Handwörterbuch der Staatswissenschaften“is“ nimetanud ma- jandusliku ringkäigu elementidena *majan- davat inimest* ja tema *tunge*, mis teda viivad liialdustele ja neist järgnevalele kahjudele. Need tungid on põhjuseks, et teenimisaha ja ettevõtlikkuse ja, olgu juure lisatud, ettevõtete depersonifitseerimine kui ka sellega seotud finantskapitalismi tekkimine sünnitavad lainesarnase üles- alla kõikumise. Need on subjektiivsed kriisipõhjused. Kapitalistlik varade toot- mine on selle juures aga eelkapitalistli- kuga võrreldes sellega oma olemust muut- nud, et ta ühe rahvamajanduse piiratud ruumist end vabastas ja oma alust otsis ja leidis maailma-majanduses. Sellele li-

sandub vabanemine piiridest, mis loodus asetab igale orgaanilisele arenemisprotsessile, üleminekuga anorgaanilisele produktioonile. Rahvaarvu suuremine loob tarvilikud töölismassid, majanduselu uus vaim loob julguse ja produktiooni protsessi vabanemine endiste aegade peamiselt lookaalselt ja orgaaniliselt tingitud piiridest võimaldab suurt ning pursetetaolist produktiooni laiendamist, mis uute leiutiste ja tehniliste uuenduste kaudu ikka ja ikka uuesti avaleb produktiooni suurendamisele.

Kriiside tekkimisel otsustavaks elemendiks aga on rahvamajanduse *rahmajanduslik turukorraldus* ja sellega seotud võimalus vaba liiklemise, tööstusvabaduse ja kiiresti kohanemisvõimeliste ettevõtete vormide abil kontsentreerida suuri töölise ja kapitali hulki teatud tootmisharudele, olemasolevate ettevõtete produktiooni kiiresti suurendada ja uusi viljakaid ettevõtteid luua. Nii tekib kollossaalse produktiooni suurenemise kõrval tasakaalustamatus sissetulekute jaotuses, kapitali kujunemises, kiires tarvitamise suurenemises ja tema sama kiires kokkukuivamises, mis ühiskondlikku osatujõudu vähendab. Need kapitalismi turukorralduses tegutsevad sõltuvused omavad suurima konjunktuurpoliitilise tähtsuse. Nad kõik on *ühenduses rahaga* ja sellepärast eriti kohased juhtima tähelepanu sõltuvusele raha tsirkulatsiooniga ja tulundusprotsessi vahel. Majandav inimene ja majanduskorraldus kalduvad ühtlaselt mõlemad ohjendumatusele, takistamatusele. Psühholoogilised tulundusmotiivid ja tung varanduse kogumisele, mis viib kapitali moodustamisele, põhjustavad, et kõiki tulundusega seotud asjaolusid teatud ohjendumatusega aetakse. Nii majandus kui ka inimene on seotud kapitali arenguga; korrelaadiks on ringvool tõusu ja seisaku vahel. Neis sõltuvusis tuleb ka otsida puhtmonetäärse kriisi teooria põhjusi.

MONETÄÄRNE KONJUNKTUUR-TEOORIA.

Monetäärsesse konjunktuurteooriasse kuuluvad kaks põhimõtet: *raha* või *kreeditlikumised* on nii tarvilikud kui ka *küllaldased* konjunktuurprotsessi uuritava nähtuse põhjustamiseks ja edasi: konjunktuurinähtuste reeglipärane kordumine on *täielikult* selgitatav *monetäärsede tendentside* kaudu, mis saavad üksteisele järgnevaid ja kindla vaheajaga järgi korduvaid konjunktuurprotsessi vorme. Nagu me alamal näeme, teeb monetäärne konjunktuurpoliitika sellest teooriast järelduse, et kriiside vastu võitlemine võimalik on rahanduslikult küljest, kuna need ju ka rahanduslikest protsessidest tekivad.

Valitsev vaade tunnustab 1825. a. selle kapitalistliku arengu alguseks, mida ikka silmatorkavamal määral valitseb eelpoolkirjeldatud kapitalistlik ringvool. Eelmine ajajärgu häired on olnud *eksogeensed kriisid*, mille all mõeldakse väljaspool majandusorganismi asuvaid kriisipõhjusi, nagu sõjad, poliitilised segadused, viljakaldused, kahjulikud loodusündmused,

aga ka moodide, tootmistehnika muudatused, leiutised, ekspordi- ja minemivõimaluste muudatused jne. Nõndanimetatud *endogeensete* kriisipõhjuste aluseks on tavalise vaate järgi olemasolevate majandusorganisatsioonide funktsioonid; need kriisipõhjuste avalduvad kas reaalsete või fiktiivsete takistustena reproduktsiooniprotsessis, majandussüsteemi konstitutsionaalselt haigusnähtena. 1825. a. alanud kriis oleks seega esimeseks endogeenseks kriisiks olnud.

Kaasaegse kriisiteooria järgi *pole olemas majanduse normaalset seisukorda*. Ülemal esitatud Engelsi tsitaat lubab veel arvata, et tema normaalseks peab tasakaalustatud olukorda majanduselus, isegi teatud jõukuse (prosperiteedi) seisukorda, s. t. eriti soodsat ärielu, kõrgeid kapitali tulusid ja igasuguse tööpuuduse puudumist. Vanem kriisiteooria oli täielikult sellel arvamisel. Alles 1857. a. avaldab prantslane Juglar teose raha- ja kaubanduskriiside kohta 1800. a. peale, ja alles selles teoses seab ta oma uurimuste esirinda perioodiliste reeglipäraselt korduvate, sisemiselt ühesarnaste majanduskorralduste probleemi, kusjuures ta empiiriliselt talitab ja majanduslikkude kriiside tegelikku protsessi kirjeldades uurib korrapärasust üksikute konjunktuurfaaside (-astete) kordumisel. Aegamööda on sealt peale end läbi löönud vaade, et pole olemas mingit staatilist, normaalset konjunktuuri seisukorda. Otsustav on majanduselu dünaamika. Kapitalistliku majanduse sisemised seadused sunnivad alalisele üleminekule ühelt konjunktuurfaasilt teisele. Ei tõusul, ei prosperiteedil, ei langusel pole midagi tegemist majanduselu normaalse seisukorraga. Vaba rahamajandusliku ja ülikapitalistliku turumajanduse normaalseks nähtuseks on *vahelduvate konjunktuurfaaside ringvool*, nii formuleerib Spiethoff seda kriisiteooria määravat põhilause. Sellepärast on konjunktuurteooria ülesandeks uurida nende majandusfaaside ja majanduselementide muudatuste rütmi. Saksamaal valitseb vaade, mis kogu konjunktuurprotsessi jaotab nelja faasi: depressioon, tõus, kõrgekonjunktuur ja kriis. Kriisiks kitsamas mõttes on aga öieti see tasakaalustamatuse ja pinevuse seisukoord, mis käib ühe konjunktuuri faasi teise ülemineku eel. Need metodoloogilised küsimused pole üksikult mitte väga tähtsad ja ei oma kindlasti mitte seda suurt tähtsust, mis neile konjunktuuripõetuses siin ja seal püütakse anda. Otsustandev on ainult seisukoht, mis konjunktuuri vahelduvais astmeis näeb majandusprotsessi arenemis-seadustest tingitud normaalset seisukorda. Üksikute faaside kirjeldamisel eraldavad konjunktuuri uurijad raha-küsimused varade küsimustest, pühendavad aga nii ühtedele kui teistele ühesuguse tähelepanu oma konjunktuurprotsessi skemaatilisis kujutisid. Monetäärsed konjunktuurteoreetikud vaatlevad nähtusi kauba- ja varade poolel kui majanduse rahanduslikust küljest järelduvaid, teised aga leiavad, et raha- ja varade külje üksteisest lahutamine on ainult formaalse, mitte aga põhimõttelise tähtsusega. (Järgneb).

Selle korraldus osutus tarvilikuks selle tõttu, et senine kord, kus suuremas osas kogukondades ametnikkude teenistusse võtmine ja ametis kõrgendamine oleneb ainuüksi maire'i (bürgermeister) heaksarvamisest, oli loonud soodsa pinna igasugusteks intriigideks ja „onupojapoliitikaks“.

Suuremate prantsuse linnavalitsuste eesotsas, välja arvatud Pariis, seisab munitsipaalnõukogu, mis iga nelja aasta järgi ümbervalimisele kuulub. Munitsipaalnõukogu valib maire'i ja enda hulgaast adjoints'id, kes vastavad umbes meie linnanõunikele ja palgata auametnikena juhivad kogukonnavalitsuse üksikuid alasid. Bordeaux'is näit. koosneb munitsipaalnõukogu 36 isikust, kellest üks kolmandik, s. t. 12 isikut adjoints'ideks valida tulevad.

Prantsuse kogukonna kõrgemaks kutseametnikuks on alati *secrétaire de la Ville*, kes on nii ütelda maire'i adjutantiks ja ühtlasi ka personaali ülemaks.

Igal ühe adjoint'i poolt juhitud alal on oma chef de division ehk chef de service, kes on erialade juhtivad ja adjoint'i ees vastutavad kutseametnikud-eriteadlased. Iga selline valitsemisala jaguneb büroodeks, millede arv olemas tema suuruselt. Büroo juhiks on alati chef de bureaux. Büroo koosneb *rédacteurs'ide*st, *commis principaux'ide*st, *commis'ide*st ja *dames'ide*st. Viimaste all mõeldakse peamiselt masinakirjutajaid. Kõik see kokku moodustab *secrétariat central'i*, mis asub raekojas — *Hôtel de Ville's*. Nii on siis suurema prantsuse kogukonnavalitsuse *secrétariat central'ist* tegelikult kogukonnavalitsuseks. Sellele lisanduvad veel linna ettevõtted ja eriteenistusladad, nagu tänavateehitus, pargid, tuletõrje, tervishoiuala, koolid, statistika jne.

1923. a. jaanuaris maksmapandud seaduse põhjal on prantsuse kogukonnad kohustatud 50% kõigist alamteenistuskohtadest reserveerima pensioneeritud sõjast-osavõtjatele. Kõigist naisametnikele ettenähtud teenistuskohtadest tuleb 75% täita sõjast osavõtnute leskedega.

Ülejäänud vabad kohad kuulutatakse välja teadaannetega raekojas ja ajakirjanduses.

Igas suuremas linnavalitsuses on olemas eriline eksamikomisjon, mille esimeheks on harilikult maire või üks adjoint; liikmeiks on munitsipaalnõukogu liikmed. *secrétaire de la Ville* ja üks või mitu chef de service'it.

Kõik kohasaamise palved antakse selle komisjonile. Kui kandidaadilt nõutakse erilisi eelteadmisi, siis piirdub komisjoni töö ainult esitatud tunnustuste ja diplomite läbivaatamise ja hindamisega. Sekretäri (commis) teenistuslale astumiseks nõutakse näit. eelkatse (élimination) sooritamist. Ained: kirjatöö, kiirikiri ja matemaatika. Selle eelkatse edukalt sooritanud kandidaadid peavad siis uue katse — *concours définitif* —, kus peale kirjaliku töö ka suuline katse ette nähtud. Katsete tagajärjed hinnatakse punktidega, kus teatud avalikkude koolide lõpetamine 5—10 lisapunkti annab. Edukalt katsed sooritanud märgitakse kandidaatide nimestikku saadud punktide järjekorras. Nende hulgast valib siis komisjon lühthääle-enamusega tarvilikud ametnikud, kes kuni püsivalt ametisse kinnitamiseni üks aasta kandidaadina teenima peavad.

Ameti- ja palgakõrgenduste andmise kord on täpselt kindlaks määratud. Palgakõrgendusi antakse teenistusvanuse järgi. Siiski ei ole kõrgendusi perioodid ühesugused. Iga aasta kohta seatakse kokku täpne tabel, millest iga ametnik

Prantsuse kogukondade valitsemisest.

1919. a. saadik maksab Prantsusmaal seadus, et kõik kogukonnad, kus üle 5000 elaniku, on kohustatud maksma panema järelevalveorganite poolt heakskiidetud teenistus- ja palgamäärustikud oma teenijate kohta. Nii ei ole Prantsusmaal riik omapoolt maksma pannud ühtlast korda kommunaalametnikkude palkamise

ja nende tasude kohta, nagu see näit. Saksamaal maksab. Siiski on riigi poolt välja töötatud muster-määrustik, mille iga kogukond, kus üle 5000 elaniku, omaks võib võtta, kui ta oma erimäärustikku ei soovi maksma panna. See muster-määrustik (réglement-type) on riiginõukogu poolt antud.

oma palga suuruse ja -kõrgenduse tähtsaja leida võib.

Selle üldise palga nimestiku kõrval peetakse veel erinimekirja, milles on märgitud ametnikud, kes erikorras kõrgendamisele kuuluvad. Nimelt tohib umbes 40% personaalist erilise tubliduse tõttu kiirendatud korras palgakõrgendusi saada. See sünnib sel teel, et vastav ametnik näit. ettekirjutatud kahe aasta asemel ainult üks aasta ühes ja samas palgaastmes püsib. Ka see „üleüppamine“ sünnib eksamikomisjoni kaudu.

Muster-määrustiku järgi ametikõrgendusi võib anda ainult teenete aga mitte väljateenitud aja järgi. Nende ametikõrgenduste andmiseks on jällegi erikomisjon, suuremates linnavalitsustes koguni mitu — teenistusalade järgi. Eesistujaks on kas maire ehk vastav adjoint, liikmeteks secrétaire de la Ville, kaks munitsipaalnõukogu liiget ja vastav chef de service. Iga komisjoni liige märgib aastases kõrgendusnimestikus numbritega 1—10 ära need ametnikud, kes tema arvates väärt on erikõrgendusteks. Nii antud punktid iga ametniku kohta summeeritakse ja suurema punktide arvu sajad kõrgendatakse erikorras.

Chef de bureaux kohale kandideerijale korraldatakse selle komisjoni ees midagi colloquium'i taolist, millega püütakse selgitada kandidaadi omadusi ülemuse kohale. Chef de bureaux kohale kõrgendamise puhuks nõutakse teatud arvu aastate teenimist eelmises teenistusastmes, näit. 8 aastat commis principal'ina (ülesekretärina). Chef de division, chef de service ja secrétaire de la Ville'i ametkohtade täitmine sünnib maire'i poolt kokkuleppel adjoints'idega.

Kommunaalametnikkude palgad on kokkukõlastatud riigiametnikkude palkadega. Ka pensionikorraldus on analoogiline, siiski mitte igalpool ühesugune. Harilikult maksavad prantsuse kogukondade ametnikud pensionikassasse 5% palgast ja peale selle üks kaheteistkümnendik esimesest aastapalgast ja üks kaheteistkümnendik igast kõrgenduslisatasust. Pensionide maksmiseks puuduvad summad

maksab siis kogukond omapoolt pensionifondile juure. 25 teenistusaasta järele saab ametnik 50% viimase kolme teenistusaasta keskmisest palgast ja edasi üks kahekümnendik iga aasta eest, mis üle 25 teenitud, maksimaalselt aga mitte üle 75%, igal juhul aga mitte üle pensionimaksimumi, mis näit. Bordeaux'is 1927. a. oli 18.000 fr. aastas. Vigastuste puhul võib pensioni saada juba 15 teenistusaasta eest, alla seda aega maksetakse ühekordset toetusraha.

Ametnikkude juuremaksuga pensionisüsteem on riigi eeskujul maksuma pandud kõigis prantsuse kogukondades. Samal ajal maksavad aga suuremad kogukonnad palga, korteriraha ja perekonnanabirahade kõrval oma ametnikele veel eritasusid. Nii näit. maksab Bordeaux linnavalitsus oma ametnikele ühekordset toetust abiellumise puhul 500 fr., samuti ka iga lapse sünni puhul 500 fr. Alamametnikud, kelle pension ka parimal juhul õige mõõdukaks jääb, saavad Bordeaux'is pärast 25-a. teenistust aumeldali, millega on seotud 100-frangiline aastarent kuni selle omaniku surmani.

Kogukondade ametnikkude ja teenijate arvu kohta pole õnnestunud üldiselt tunnustatud andmeid saada. Näitena olgu toodud, et Bordeaux's kus 1926. a. oli 253.386 elanikku, ametnikke oli 3090 ja personaali kulud moodustasid 38% linna kulude eelarvest. 1900. a. võrreldes olid personaalkulud tõusnud kahekordseks, kuna muud kulud samal ajal ainult pooleteiseks (mõlemal juhul on arvesse võetud, et praegune frank 1900. a. maksusel olnud kuldfrangiga on vahekorras 1:5) on tõusnud, mis tähendab, et personaalkulud suuremal määral on tõusnud kui muud kulud.

1913. a. oli keskmine palk Bordeaux linnavalitsuses 2000 fr. aastas, — 1927. a. aga ümmarguselt 11.350 fr., s. t. rohkem, kui enne sõda, ka siis kui arvesse võtta raha väärtuse vahetust 1:5. Pealegi on prantsuse kogukonnad järgnenud riigi eeskujule ja oma ametnike palgad vastavalt elukalliduse tõusule kõrgendanud.

Dr. E.

kütja kohuseid, siis maksetakse talle ikkagi päevaraha kui vedurijuhile.

Tunniraha. Peale päevaraha maksetakse veduriteenijale veel tunniraha, mis iga 10 minuti kohta järgmiselt arvestatakse:

a) kiir- ja harilikel reisirongides suurtel veduritel — 7 penni;

b) kaubarongides suurtel veduritel ning kõigis teistes kiir- ja harilikel reisirongides — 6 penni;

c) kõigis teistes kaubarongides — 5 penni;

d) vähemalt 2 klm. kaugusel kodujaama piirist manöövriröödelt, vee pumpamisel, desinfitseerimisel, reservitud eest, üleande rongides, töö puhul era haruteedel, tühjalt sõites jne. — 2 penni.

Sega reisirongid loetakse reisirongideks, sega-kaubarongid kaubarongideks. Punktides a, b ja c tähendatud tunniraha arvatakse ärasõidumomendist algjaamast kuni lõpujaama jõudmise momendini. Lõpujaamaks loetakse jaam, milleni sõidab rong ühe ja sama numbri all. Sünnib aga meeskondade vahetus vahepealtes jaamas, siis loetakse see jaam vedurilt lahkunud meeskonnale lõpujaamaks ja teenistusse astunud meeskonnale algjaamaks.

Tunniraha väljaarvestamisel kuu lõpul teatakse maksu alla kuuluv aeg ümmarguseks — sel teel, et aeg alla 30 minutit arvesse ei võeta, üle 30 minuti aga loetakse terve tunni eest.

Töörongides maksetakse tunniraha pkt. d normi järele. Tunniraha maksetakse ainult siis, kui töörong on eemaldunud kodujaama piirist vähemalt 2 klm. kaugusele. Jaama piiriks loetakse sissesõidu semafor ehk kus seda ei ole, seal sissesõidu pöörang.

Ka maksetakse tunniraha proovi- ja abirongides ning lumesahaga sõitmise puhul. Nendel juhtumitel tunniraha norm on nii kui harilikel reisirongides.

Elektrirongides saavad veduri- ja rongijuhid 27 penni tunnis (iga 10 minuti eest 4,5 penni) tunniraha.

Välispuhkuse aja eest maksetakse:

a) kui on kasutada puhkeruum ühes voodiga, kõigile veduriteenijale — 1,50 saksa marka;

b) kui puhkeruumi ühes voodiga kasutada ei ole, siis maksetakse vedurijuhile 4,50 Mk., kütjale 3,50 Mk.

Tasu välise puhkeaja eest maksetakse igal juhtumil, kui puhkus on väljaspool kodujaama.

Eelpoolloetletud väljasõidukulude tasude arvestamiseks antakse veduriteenijale teenistusraamatud. Kuu lõppedes arvestab iga teenija ise tasude summa välja ja esitab raamatu ametkonna kontori kontrollimiseks ja maksulehe kokkuseadmiseks.

ÕÖTEENISTUSE LISATASU.

Veduriteenijale maksetakse ööteenistuse lisatasuna 50 penni iga öö pealt. Tasu maksetakse, kui teenistus lõpeb ehk algab kella 24 ja 4 vahel. Maksimine sünnib iga möödunud kuu eest järgmisel kuul.

KÜTTEPREEMIA.

Kütteinete kokkuhoiu puhul maksetakse veduriteenijale küttepreemiat. Selleks otstarbeks oli 1931. aasta eelarvesse võetud sisse 4½ miljonit marka. Preemia maksimine seati sisse pärast põhjalikke uurimusi 1928. aastal.

Vedurid on jaotatud tüüpide järele liikidesse. Iga liigi kohta määratakse küttenorm kütteinete tarviduse järele ühe miljoni tonn-kilomeetri kohta. Normi määramisel võetakse arvesse eelmisel

Saksa veduriteenijate lisatasud.

Väljasõitudega ühenduses olevate väljaminekute katteks saavad saksa veduriteenijad — ka ajutised ja asetäitjad — peale palga veel erilist väljasõidukulude tasu.

Et öine teenistus suuremat jõupingutust ja järelikult suuremat toiduainete tarvitamist nõuab, siis maksetakse veduriteenijale, samuti nagu kõigile teistelegi välisteenistuses olevatele ööteenistuse lisatasu.

Kütteinetes kokkuhoiu saavutamise otstarbel maksetakse küttepreemiat.

Vedurite töövõljalikuse tõstmise eesmärgiga maksetakse erilist veduritöövõljalikuse preemiat.

Väljasõidukulude tasu ja ööteenistuse lisatasu ei käi tulumaksu alla, kuid ei võeta arvesse pensioni väljaarvestamise puhul. Lisatasude — eriti küttepreemia — arvestamine on keeruline. Alatasu tekitab arusaamatused kohaliku administratsiooni ja teenijaskonna vahel ning tihedalt suuremate arusaamatuste puhul peavalitsus on sunnitud vahele segama. Väljasõidukuludetasu ja ööteenistuse tasu ei tule mitte lugeda lisatasudeks sõna tõsisel mõttes, sest et need tasud on nii arvestatud, et nad alalisest elamisest eemalolemisega ja erilise jõupingutusega ühenduses olevad toilitustamise kulud ka-

tavad. Üldiselt aga on teenijaskond lisatasude ja preemiate suhtes eitaval seisukohal ja nõuab nende asemel rahuldavat kindlat palka. Lisatasude ja preemiate süsteemi kaitsjaid leidub vähe. Võib siiski konstateerida, et preemiate süsteem on praegu teenijaskonnale vastuvõetavamale alustele rajatud kui ta seda oli enne sõda. Väljasõidukuludetasu ei arvestata enam läbisõidetud kilomeetrite arvu järele, vaid väljasõidul oldud aja ja teenistuse tingimuste raskuse järele.

VÄLJASÕIDUKULUDETASU.

Väljasõidukuludetasu maksetakse veduriteenijale eriliste määruste alusel. See tasu jaguneb järgmistesse liikidesse: a) päevaraha, b) tunniraha, c) tasu välise puhkeaja eest.

Päevaraha. Päevaraha maksetakse vedurijuhile 80 saksa penni (72 eesti senti) *, tagavara vedurijuhile ja kütjale 60 penni päevas. Päevaraha maksetakse ka puhkepäevade eest. Iga-aastase puhkuse ja haiguse puhul päevaraha ei makseta. Kui tagavara vedurijuht täidab vedurijuhi kohuseid, siis saab ta vedurijuhi päevaraha. Täidab aga vedurijuht

*) Üks saksa riigimark on ümmarguselt 90 eesti senti.

aastal iga kuu äratarvitatud keskmine kütteenite kvantum. Küttenormid tehakse teatavaks veduriteenijaile iga kuu kohta ette.

Rongi raskuse ja ärasõidetud kilomeetrite kohta peetakse rongijuhil ja vedurijuhil poolt üldine veduri tööleht. Selle alusel arvutatakse vastavas ametkonnas veduri töö kuu kohta. Arvesse võetakse ka veepumpamise, desinfitseerimise ja t. tööd, arvestades neid vastavate normide järele tundidest tonn-kilomeetrite peale üle.

Ametkondades tehakse kokkuvõtted äratarvitatud kütteenite kohta ja võrreldakse normidega, kusjuures kõikumused 5% ulatuses üle ehk alla normi arvesse ei võeta. Kui kütteenite tarvitamise suurenemine oli tingitud erilistest põhjustest, siis võetakse need arvesse. Sel teel saadud andmete põhjal arvestatakse välja kokkuvõtteid. Ühe tonni süte hinnaks loetakse 28 saksa marka. Kokkuvõtet maksetakse vedurimeeskonnale 40%, kusjuures vedurijuht ja kütja ühesuuruse osa saavad. Preemia suurus ühe kuu eest ei või ületada 50 marka iga teenija kohta. Ülejäänud 60% kaetakse preemia arvestamise kulud. Järelejääk läheb ametkonna kasutusse. Preemia kogusumma ei tohi ületada 1½% kuu jooksul äratarvitatud kütteenite üldisest väärtusest.

Saksa veduriteenijaile maksetavate lisatasude liikide rohkus võib veduriteenistust lähemalt mittemundvate lugejate juures tekitada arvamist, et saksa veduriteenijail lisatasude näol on suured sissetulekud. Tegelikult ei ole see kahjuks mitte nii. Objektiivse ülevaate saamiseks kõigist sissetulekust toome artikli lõpus andmed kõikide tasude liikide kohta.

Pärast 1. jaan. 1932. a. ettevõtetud tasude vähendamist on veduriteenijate palgad, juurearvatud ka korteriraha, järgmised:

Vedurijuhtidele (palgaredeli 9 grupp):
kõrgema elukalliduse raionis 217—
294 marka kuus,
madalama elukalliduse raionis 180—
256 marka kuus.

Kõige kõrgemat palka võib selles grupis saada alles 18-aastase teenistuse kestvuse järele.

Tagavara vedurijuhid (palgaredeli 11 grupp):
kõrgema elukalliduse raionis 194—
240 marka kuus,
madalama elukalliduse raionis 157—
204 marka kuus.

Kõige kõrgemat palka võib selles grupis saada alles 16-aastase teenistuse kestvuse järele.

Vedurikütjad ja mootorvagunijuhid (palgaredeli 13. grupp):
kõrgema elukalliduse raionis 158—
234 marka kuus,
madalama elukalliduse raionis 131—
197 marka kuus.

Kõige kõrgemat palka võib selles grupis saada alles 18-aastase teenistuse kestvuse järele.

Veduriteenistusse komandeeritud ametmeeste ja lihttööliste palgad on reguleeritud palgatariifi lepingutega. Nende madalalalk elukalliduse raionide järele on umbes järgmine:

Ametmehed:

(Vedurijuhil kandidaadid)

Elukalliduse raionid:

	A.	C.
48. töötunni eest	38,00 Mk.	33,00 Mk.
51 " "	40,00 " "	35,00 " "
54 " "	43,00 " "	37,00 " "

Lihttöölistel:

(Vedurikütja kandidaadid)

Elukalliduse raionid:
A. C.

48 töötunni eest	29,00 Mk.	26,00 Mk.
51 " "	31,00 " "	28,00 " "
54 " "	33,00 " "	30,00 " "

Seitsmepäevalise ajavahemikus maksetakse tasu kuue vahetuse eest.

Veduriteenijate sissetulekud lisa tasudest, pärast viimaseid kärpimisi, on järgmised.

Väljasõidukulude tasud ja ööteenistuse lisatasud.

	Mk. kuus
Manöövrteenistuses vedurijuhile umbes	25
Manöövrteenistuses kütjale umbes	20
Hariilikes ja kiirreisiringides vedurijuhile	45—55
Hariilikes ja kiirreisiringides kütjale	35—45
Kaubarongides vedurijuhile	45—72
Kaubarongides kütjale	35—60

Peab tähendama, et lisatasude suurus on kõikum. Eriti mis puutub küttepreemiasse ja lisatasusse veduritööviljakuse tõstmise eest, siis on nende lisatasude saamine ärarippuv mitmesugustest asjaoludest ja järelikult nende suurus väga kõikum. Küttepreemiat saab ligikaudu pool vedurimeeskondadest. Veel halvem on lugu preemiaga veduritööviljakuse tõstmise eest. Alles siis, kui vedur läheb kapitaalremonti, arvestatakse välja, kas läbijookstud kilomeetrite arv ületab normi või mitte. Kapitaalremont sünnib suurte ajavahemikkude järele. Peale selle on preemia saamiseks terve rida erilisi tingimusi. Kõige selle tagajärjel ainult mõned üksikud meeskonnad saavad seda preemiat.

Lõpuks olgu toodud kokkuvõetult ülevaade veduriteenijate üldise tasusumma kohta keskmiselt kuu eest.

	Madalama elukallid. raionis kõige madalam palk.	Kõrgema elukallid. raionis kõige kõrgem palk.
Vedurijuhil palk ühes korterirahaga	180 Mk.	294 Mk.
Väljasõidukulude tasu ja ööteenistuse tasu	25 " "	72 " "
Küttepreemia	— " "	20 " "
Kokku	205 Mk.	386 Mk.
Tagavara vedurijuhil palk ühes korterirahaga	157 Mk.	240 Mk.
Väljasõidukulude tasu ja ööteenistuse lisatasu	25 " "	72 " "
Küttepreemia	— " "	20 " "
Kokku	182 Mk.	332 Mk.
Kütja palk ühes korterirahaga	131 Mk.	234 Mk.
Väljasõidukulude tasu ja ööteenistuse lisatasu	20 " "	60 " "
Küttepreemia	— " "	20 " "
Kokku	151 Mk.	314 Mk.
Vedurijuhil kandidaadi palk	132 Mk.	170 Mk.
Väljasõidukulude tasu ja ööteenistuse lisatasu	20 " "	60 " "
Küttepreemia	— " "	20 " "
Kokku	152 Mk.	250 Mk.

Vedurikütja kandidaadi palk	104 Mk.	131 Mk.
Väljasõidukulude tasu ja ööteenistuse eest	20 " "	60 " "
Küttepreemia	— " "	20 " "

Kokku 124 Mk. 211 Mk.

Saksamaa väga raske majandusliku olukorra tõttu on veduriteenijate sissetulekud ebakindlad. Palku ja muid tasusid on juba mitu korda kärbitud, kuna tulumaksu norme ja muid mahaarveid on suurendatud. Saksa riigiraudteede andmetel oli 1930. aastal veduriteenijate üldarv 69755. Kiiruse tõstmise, rongide koormatuse suurendamise ja liikumise üldise vähenemise tagajärjel vähendati veduriteenijate arvu 1931. aastal 3604 inimese võrra. Vedurijuhtide kandidaatidel tuleb nüüd harva ette, kus nad terve kuu saavad täita vedurijuhil kohuseid.

Majandusteadlase arvamine palkade kärpimisest.

Nende ringkondade poolt, kelle suured sissetulekud majandusliku kriisi mõjutusel paratamatult peavad vähenema, õhutatatakse ka Belgias palkade allasurumist. Hoiatuseks neile võtab Liège'i ülikooli majandusteaduse professor M. Julin (loe: Zülän), kes ühtlasi Belgia tööstuse ja kaubanduseministeeriumi asekreitar, sõna ajakirjas „La Revue du Travail“ ja kirjutab järgmist:

„Palkade vähendamine ei tohi sünnida suuremal määral kui on vähenenud elumaksumus. Minna kaugemale tähendab väga hädahohtlikku eksitust sattumist. Belgia valitsus tegi hästi, lastes töötada välja elumaksumuse täpse indeksid ja luua üle maa komisjonid majanduslike konfliktide lahendamiseks. Ta tegi samuti hästi loobudes niihästi frangi kursi ülessekrumimisest kui ka allasurumisest, sest et viimasele oleks pidanud tingimata järgnema reaalpalkade tõstmine. Kõik see kokku loob olukorra, kus ei tohiks paitsuda üli suureks töötatöölise arv. Ei ole võimalik toimetada palkade massiivset allasurumist ilma kriisi süvendamata, sest et ostujõud väheneks katastrofaalselt. Ei tohi kunagi unustada, et meie majanduselu on sarnane, kus valmistamise protsessi ja tarvitamise nähtused üksteisega tihedalt seotud on ja üksteist vastastikkumõjutavad ja need mõjutused tööstuse alalt kanduvad üle põllumajanduse alale ning ümberpöörduvalt. Nii näiteks kirjutab üks prantsuse autor (Paul Maquenne: „Majanduslik kriis ja tema sotsiaalsed mõjuavaldused“, Sotsiaalne muuseum, aprill 1931): „ühel pool on vaesenenud talupojad, kes ei suuda osta tööstuse saadusi, teisel pool — samuti pauperismi langenud tööliismassid, kellel puudub võimalus isegi esimese järgu tarbeaineid nõuetaval määral muretseda. Talupoeg ostab vähem tööstussaadusi, tööline — põllumajandussaadusi. Kui niiviisi edasi kestab üldine tööliismasside tarvitamise võimaluste vähenemine, siis peagi muutub olukord kohutavaks. Tootmise ja tarvitamise vahel tekib ebatasakaal, mis järjest kasvab kuni täiesti laguneb praegune majanduslik süsteem.“

Nii arvab professor M. Julin. Sarnasele arvamisele on jõudnud ka mitmed teisedki majandusmehed isegi kapitalistide ridadest. Kuid sellele vaatamata niihästi era majandusringkonnad kui ka riikide valitsused püüavad kriisist üle saada ainult töötasu vähenemise teel. Ja arvatavasti seda jätkavad nad niikaua kui üksikord tõesti kogu praegune majanduslik kord uperkuuti läheb. Võib olla, et see aeg ei olegi enam väga kaugel.

Raudteelaste kroonika.

Ülevaade Raudteel. Keskühingu tegevusest.

Peale IX. kongressi alustas Eesti Raudteelaste Keskühingu juhatus oma uut tegevusaastat järgmise koosseisus (prot. nr. 1 — 6. maist 1932. a.): esimees: Joosep Rukki, abiesimees: Rudolf Poobul, sekretär: Ralf Einardt, abisekretär: Georg Laisk, laekahoidja: Viktor Rutnik, abi: Vladimir Kitt, ametita liikmed: Jüri Uhver, Artur Kants, Oskar Aanja, Aleksander Melenčuk, Johannes Nugiseks, Jüri Vokk, Eduard Muna ja Johannes Raavel.

Keskühingu juhatus asus kongressi otsuste täitmisele. Ehitusameti liini jaoskondades tööd seisaku vältimiseks, mis omakorda põhjustaks tööliste vallandamist, saadeti Raudteevalitsusele märgukiri, paludes samme astuda selleks, et ehitustööd hoonete ja sildade alal seisma ei pandaks. Juhul kui riigikassa seisukord ei lubaks kõiki ettenähtud töid korraga alata, peaks neid vähemal määral teostatama ja tööd võimaldatama esikätt alalisile päevatöölisile.

Vastuseks eelpooltähendatud märgukirjale lubas Raudteevalitsus teostada ehitustööd sildade ja hoonete alal niivõrt, kui võrd sedad ehitiste seisukord nõuab ja riigikassa rahaline seisukord võimaldab. Aasta eelarvega ettenähtud krediitide kasutamise eelnõusoleku muretsemine sündivat Majanduseministeeriumilt saadud juhtnööride kohaselt ja neis ettenähtud tähtaegadel. Nõudmised käesoleva aasta peale olevat saadetud Majanduseministeeriumile mai kuu alul.

Ühel ajal eelmisega esitati Raudteevalitsusele kongressi resolutsioon kõigile raudteelasile priikorterite võimaldamise asjus, juhtides erilist tähelepanu sellele ebanormaalsele olukorrale, mis valitseb nende ülemääraste teenijate suhtes, kes „Riigi Teataja“ nr. 53 — 1931. a. põhjal on õigustatud saama priikorterit, kuid tegelikult seda ei saa, ning paludes direktorit küsimus hra Teedeministrile ette kanda ja mitte keelduda isiklikust heasoovilikust toetusest.

Seepeale vastas Raudteevalitsus, et kirjast puudutatud küsimus on osalt korraldatud korterite kasutamisele andmise määrusiga, mis võetud vastu Raudteevalitsuse Nõukogu poolt 12. mail s. a. Laiemaulatuslikud muudatused praegu maksimas korras aga vajavad seaduse muutmist, mis võivat tulla kõne alla edaspidi.

Veduri- ja rongiteenijate tasude ümberkorraldamise küsimuse arutamiseks on moodustatud komisjon Keskühingu juhatuse esimehest, Veduriteenijate, Vedurijuhtide ja Rongiteenijate kutseühingute esindajaist. Praegu on käsil tarvilike andmete kogumine.

Kaubakortrite ja kaubahoovide teenijatele laupäeviti lühendatud tööaja võimaldamise kohta saadeti Raudteevalitsusele vastav märgukiri, paludes astuda selleks samme, et kongressi resolutsioonis esile toodud soovivaalduks leiaks teostamist.

Riigi- ja omavalitsusteenijate Keskliidu saadikutekogusse Keskühingu esindajaiks valiti järgmised isikud: Hans Lepik, Rudolf Poobul, Viktor Rutnik, Karl Kask, Johannes Kruuse, Johannes Norts; nende

asetäitjaks: Joosep Rukki, Bernhard Tammerik ja Georg Laisk.

Jaamaametnike kutseühingu liikmete arv järjest kabaneb.

Jaamaametnike kutseühingule lähedal seisvaist ringkonnist saadeti meile „Side“ avaldamiseks allpoolmahutatud tabel ühingu liikmete arvu liikumise kohta ajavahemikus 1922.—1931. aastani.

Ametala	Liikmete arv		
	1922	1926	1931
Jaamaülemad	79	91	89
Jaamaülema abid	135	123	79
Tagavara ametn.	16	18	13
Telegrafistid	39	16	6
Telefonistid	11	7	1
Rongide liikumise korraldajad	—	6	2
Laekurid	22	13	17
Takseerijad	2	1	—
Kontoriametnikud	31	8	3
Kaupade vastuvõtjad	10	8	5
Rongide kontroll	—	1	—
Kaubakont. juhatajad	—	1	6
Ladu ülevaatajad	2	1	3
Üleande agendid	1	—	—
Toetajad liikmed	1	—	—
Piletimüüjad	—	1	1
Tehn. liik. am.	—	6	8
Lm (Pärnu teel)	—	5	—
Jaama v. teen.	—	—	2
Kokku	349	306	235

Tabelist on näha, et ainult jaamaülemate arv on veidi tõusnud võrreldes 1922. a. arvuga. Abide arv on peaaegu poole võrra kahanenud. Samuti on väga tunduvalt kahanenud ka teiste nooremate

Valimispill vaikis.

Oli meil valitud juba mitut-setut korda, aga sihkest valimiselset üksteise tõrvamist poldud nähtud enne.

Oldi küll aegsasti püütud käia juba enne valimisi suure Inglise jälgedes — loodud parlamentaarse riigi ideaalne olukord — kolm erakonda, mis pidi tooma vähe kaanet mõistlikkust valimiskihutuse kirgedele hullustusse — aga kõik läks Kapernauma!

Teravamini kui kunagi varem kihutati üles maa linna vastu, ässitustes ja lubadustes võeti õieti kõrge lend — sihiks suur Saksa Hitler. 51 potipõllumeest riigikokku — see pidi riigi päästama: või kinda tõstma, muna paarile preemiad määrama, peekoni fonde suurendama, talude kergemeelselt võetud võlad kortnasse kirjutama, raha kursi alla lööma ja riigiteenijad, need põllumehe pankrotti-ajajad, vallandama. Pidi tekitama pudrumäed potitaadi talu taha ja jooksma panna piima ojad asuniku aida ääre.

Ei tea miks puudus nii õilis ja häälitoov ehk hitlerlik suur-Eesti šovinistlik programm, — et tuleks päästa Pihkva ja Peipsitagused eestlased. Eesti riigi püürikutuda edasi — Pihkvast otse Leningradini. Suguvelled ingerlased Suur-Eesti alla. Riia linn Eestile, vanad poliitilised eestlased — liivlased vabastada Läti orja-ikkest. Parandada ajaloo vigu — Leningrad tema ümber asuvate rahvastega. Eesti maaks. Edasi luua Eesti (muudugi Soome) sugu rahvaste ühendriigid Põhja jäämerest Musta mereeni Eestiga eesotsas. Vaat siis oleks saadud kahtlematult mitte 51 vaid 71 saadiku kohta. Ja rahvasaadikud Rein Raksä ja Kustas Tohmann oleksid korraga üle ilma tuntud. . . .

Kuigi üldiselt kõik välispidiselt igas

ühinenud erakonnas näis minevat imelbedasti, süiski üksteise usaldus oli tüüsti rabe. Iga endine erakond esines ikka oma iseseisva nimekirjaga ja seljataga pandi üksteisele jalgu taha mis hirmus. Ikka perest peirre käisid agitaatorid — hääli ainult meie meeste nimekirjale. — „Kes teab neid asunike Jusse“, — ütles pärispõllumehe Püder. „Usu nüüd potipõllumeeste sabarake“, — sähvas tõsi-asunikust Tüt, — „eks näe, kui tuleb ministri ja tapamaja, põllutöökoja ja teiste põllumajandusettevõtete direktori kohade jagamine, kas klappib kõik nii libedasti, kui kokkulepitud“.

Linnades riigiasutistes liikusid ringi rahvaerakonna tantad, iga päev laoti riigiteenija nina ette priske hunnik kihutuskirjandust. Peale selle võeti kõik isiklikult veel suusõnalisele püüdmisele. Hädaabitõhisele-ametnikule muretseti kindel koht, abiulu poolte vallandamise seaduse alusel vabanemast kohast. Vallandamisele kuuluvale jälle seletati, et rahvaerakond on selle vastu jne. Nii see käis kui õpetajahärra issandlik õnnistus iga-ülehe isemoodi, ikka seisuse ja iseloomu kohaselt.

Agan nüüd nagu möödunud valimised ammu, IV riigikogul hõljumas juba unustuse rooste. Vaikimud ka Suure Viienda valimispill. Vaibunud poliitiline torm — veel mõni üksik piste sünniseal sekka kauge mälestusena, kui vee virve vaikselt hommikul.

On võiduhõiseid, rohkeid karbi ohkeid, nuhelduid ja nuhelda lasknuid. Suurde Viienda sissesaanuid, uksetaha jäänuid, uusi nägusid, värsked kogusid. Valimise krõbedama elamuse elasiid üle kahtlematult Juhan Vilms ja pagar Naeris. Kogu aja rippus nende saatust juuk-

sekarva otsas. Üks jalg oli juba peaaegu hauas ja teine haua äärel, 50.000 ähvardas iga minut kaotsi minna. Murest lööduna kaotas Vilms lootused täielikult, kui korraga vilksatas ajalehis teade — Töökoondis pääseb sisse.

Õieti halvasti käis aga postiteenija Kallmanni käsi, kes pagarite, kingseppade, rätsepate ja juukselõikajate seljataan tahtis pugeda riigikokku. Samsid pidid enne valimisi olema õieti suured, aga pärast valimisi jälle sama jant, mis tööerakonnas kandideerimiselgi — ikka pürukast ilma.

Sama essesti läks ka metsateenija Pipral.

Häbemata hale hakkab neist meestest. On tehtud võlgu, pruugitud ohtralt suud, kulutatud suuri summe valimiskihutuseks. Kallmanni õelnud kohastiki lahti — sest viis kohta pidi kindel olema kui aamen kirikus. seda õelnud pagar Naeris ja Juhan ise. Aga, ah sa jame jumala sunnik ja upsu hunnik, korraga prantsatati Riigikogu uks jälle — juba teist korda elus — just nina ees kinni. Proovitud on nüüd pooled Eesti erakonnad. Kellena, kus kandideerida nüüd järgmistel valimistel? Õelge, kas ei tee see meelt ärdaks?

Kurvad leinajad, ärge heitke meelt, vaid trööstige end, sest ka teie endise leivava — tööerakonna käsi käis häbemata halvasti: suuri tuusi ja endise aja hiilgusi jäi karja kaupa Kõrge Kogu uksetaha. . . .

Jah, lõppenud on hirmus maraton Toompeale. Solgi- ja vihadembrid kõigil tühjenudatud põhjani. Finiši jõudnud on taas sõbrad ja head läbisaiad. Lüüakse verivaenlastega jälle käed kokku ja algab endine riigiteenijate materdamine ja pigamine. Palgad maha, koosseisud kokku — seisab ainsama riigitarkusena iga potimehe koondusasuniku aju kurrus.

Z.

ametnike arv. Üldse näib, et ühing on suutnud enese vastu huvi äratada ainult jaamaülemate juures, kuna nooremad ametnikud on arvanud paremaks pöörata ühingule selg. Niikui kuulda, on käesoleval aastal oodata veel suuremat liikmete kahanemist, sest et abid ja teised nooremad ametnikud kavatsesid luua uue ühingu, kus nende huvid võiksid leida väärilikkust kaitset.

Kuidas on lood raudteede tehastööliste suvise puhkusega välismail.

Meil on juba kauemat aega päevakorras raudteetehaste töölilise puhkuse võimaldamise küsimus palga edasimaksimisega, mis aga seni veel pole leidnud jaatavat lahendust. Teistes Euroopa riigis on see küsimus suuremalt osalt jaatavalt lahendatud ja meie arvates ei peaks olema olulisi takistusi palga edasimaksimisega puhkuse võimaldamiseks ka meie raudteetehaste töölilisele. Allpool mahutame „J. T. F.“i poolt meile käsitamiseks saadetud andmed selle küsimuse lahendamise kohta teistes riigis, mis ei tohiks olla huvitav seta.

Suvepuhkus tehaste töölilise palga edasimaksimisega

Saksamaal: peale 1. teenistusaastat — 3 päeva, peale 2. teenistusaastat — 6 päeva, peale 5. teenistusaastat — 9 päeva, peale 10. teenistusaastat — 12 päeva, peale 15. teenistusaastat — 15 päeva.

Puhkus erijuhtudel: abiellumise puhul ja abikaasa sündituse korral — 1 päev; surmajuhtumite korral (abikaasa, vanemad, lapsed) — 2 päeva; arsti korraldusel teenistusest eemale jäämiseks perekonnas valitsevate nakkushaiguste korral — 14 päeva.

Schweitsis: 1. kuni 9. teenistusaastal jooksul — 6 päeva; peale 10. teenistusaastat ehk 30. a. vanuselt — 9 päeva; peale 15. teenistusaastat ehk 35. a. vanuselt — 12 päeva; peale 20. teenistusaastat ehk 40. a. vanuselt — 18 päeva.

Erakorralist puhkust antakse: tähtsate perekonnasündmuste korral — 1—3 päeva; elukoha vahetusel — 1—2 päeva; laulatuse korral — 2 päeva.

Tšehhoslovakkia: peale 1. teenistusaastat — 6 päeva; peale 10. teenistusaastat — 7 päeva; peale 15. teenistusaastat — 8 päeva.

Erakorralise puhkuse kestvus matuse, abikaasa sündituse korral piirdub nõuetava ajaga.

Prantsusmaa: 12 päeva.

Rootsi: esimese 5. teenistusaastal jooksul täieliku palgaga — 6 päeva; 5—10. teenistusaastal jooksul täieliku palgaga — 10 päeva ja poole palgaga — 10 päeva; Peale 10. teenistusaastat täieliku palgaga — 15 päeva ja poole palgaga — 15 päeva.

Belgia: 6 päeva täieliku palgaga.

Austria: 7—14 päeva.

Luksemburg: 1.—5. teenistusaastal jooksul — 15 päeva; peale 5. teenistusaastat — 21 päeva.

Puhkus erakorral: abikaasa, isa, ema ehk lapse surma puhul — 3 päeva; lapse sündimise puhul — 2 päeva.

Holland: peale 5. teenistusaastat — 10 päeva; 5.—15. teenistusaastal jooksul — 14 päeva; 15.—25. teenistusaastal jooksul — 16 päeva; peale 25. teenistusaastat — 18 päeva.

Puhkus erakorral: vanemate, abikaasa ehk lapse matuse korral — 2 päeva; abikaasa sündituse puhul — 1 päev.

susele harilikus hierarhilises korras. Kaebamise tähtaeg — üks kuu senise kolme kuu asemel. Ülemus võib korralduskaristuse igal ajal tühistada või muuta. Raskema karistuse võib aga üksnes temast kõrgem ülemus määrata. On korralduskaristuse määramiseks esimese astmena minister, võib karistatu ühe kuu jooksul edasi kaevata distsiplinaarkojale; seni see võimalus puudus.

2. Vormipärasest distsiplinaarprotsessis ettenähtud distsiplinaarkohtute organisatsioon on muudetud. Osariigi valitsus distsiplinaarkohtuna enam ei tegutse. Esimese astme distsiplinaarkohtuna tegutsevad nüüd sõltumatud distsiplinaarkambriid, teise astmena aga distsiplinaarkoda, mis Berliinis asub. Ainult kogukondade ja nende liitude ametnikkude tarvis on teise astme distsiplinaarkohtuks kõrgema administratiivkohtu distsiplinaarsenadid (Dienststrafsenate des Oberverwaltungsgerichts). Distsiplinaarkambriid otsustavad järgmises koosseisus: eesistuja, üks kohtunikust liige ja 3 liiget ametnikkonnast; distsiplinaarkoda otsustab koosseisus: eesistuja, kolm kohtunikust liiget ja kolm liiget ametnikkonnast. Eesistujad nii distsiplinaarkambriid kui -kojas peavad olema elukutselised kohtunikud. Ametnikust liikmest peab kuuluma üks alamate, üks keskmiste ja üks kõrgemate ametnikkude hulka.

Nii eesistujad kui liikmed määratakse 5. aasta peale. Distsiplinaarkohtuniku amet lõpeb enne seda tähtaega ainult juhul, kui kohtunikust liige või eesistuja lakkab kuulamast elukutseliste kohtunikude hulka või kui ametnikust liikme ametivahekord lõpeb. Ümberpaigutus sellele ametile mingit mõju ei avalda.

3. Vormipärasest distsiplinaarprotsessis, mis sunduslik on, kui taotellakse teenistusest vabastamist või palgavähendust, on nii nagu ennegi, pearõhk eeluurimisel. Viimast toimetab selleks distsiplinaarkambri poolt protsessialgataja palvel määratud uurija (Untersuchungsführer), kes oma tegevuses on täiesti sõltumatu.

Uurijal on õigus vannutada tunnistajaid ja eksperte, kui ta seda nende avalduste tähtsuse tõttu või tõe saavutamiseks tarvilikuks peab. Vannutamine sünnib alati pärast ülekuulamist.

4. Süüdistataval on õigus tarvitada kaitsja abi juba eeluurimise ajal. Nii tema kui kaitsja võivad põhimõtteliselt viibida eeluurimistoimingute juures; süüdistatavat ennast võidakse siiski sealt eemaldada, kui karta on, et see mõju avaldaks tunnistajate avalduste tõepärasusele. Aktiga võivad tutvuda nii süüdistatav kui ka tema kaitsja niipea kui süüdistusakt kätte on antud, enne seda aga ainult siis, kui see kahju ei ähvarda tuua uurimise eesmärgile.

Kaitsjajaks võivad olla kõigi saksa kohtute juures tegutsevad advokaadid, haldusnõunikud, õigusteaduse professorid saksa ülikooles, ametnike organisatsioonide esindajad ja ametnikud.

Asja arutamine distsiplinaarkohtuis on korraldatud suulisuse põhimõtte alusel. Samuti on asja arutamine põhimõtteliselt avalik ja võib kinniseks kuulutatud saada ainult teatud eelduste olemasolu puhul.

Tähelepanuväärne on norm, mis nõuab, et kõik süüdistatava kahjuks tehtavad otsused, olgu see süüdistuses või karistumäärata suuruses, peavad olema tehtud kahekolmandiku häälteenamusega.

5. Uuesti on korraldatud ka ajutise teenistuskohustusest tagandamise (suspensiooni) küsimus. Suspensioon ei toimu enam kunagi otsekohe teatud seadusnormi põhjal, vaid peab alati distsipli-

Distsiplinaar-õiguse reform Preisimaal.

1. aprillist s. a. hakkas Saksamaal Preisi osariigis maksuma seadus (Beamten-dienststrafordnung), mis senist distsiplinaarõigust tunduvalt muudab. Senise distsiplinaarseaduse, mis peajoontes muutmata püsinud juba 21. juunist 1852. a. saadik, puudulikkus ja ajanõuetele mittevastavus oli juba ammugi tunnustatud ja selle reformeerimise nõudmised, eriti uue riigikorra maksmapanekust saadik, ikka valjumaks ja valjumaks muutunud, kuid ikka lükati küsimuse lahendus edasi, et ära oodata vastava reformi maksmapanekut liidu (Reich) poolt oma distsiplinaarõiguses, kuna liidul õigus on selles küsimuses maksuma panna põhimõtteid, mis on kohustavad ka osariikidele. Nähes aga, et liit niipea oma reformiga hakkama ei saa, loobus saksa suurim osariik, Preisimaa, selle ootamisest ja 17. dets. 1931. a. võttis maapäev vastu alunimeetatud seaduse. Kuna meil varem juba „Sides“ võrdlemisi üksikasjalikult on kirjeldatud seni maksvat õigust ja selle reformeerimise seaduse kava ning selle üksikute normide puudusi ja voorusi, olgu alamal ainult lühidalt loetletud maksmapandud muudatused.

I. Materjaalses distsiplinaarõiguses on järgmised tähtsamad muudatused ette võetud:

1. Seni vaieldavas küsimuses, kas distsiplinaarkohtule on siduv kriminaalkohtu süüdimõistev otsus, on asutud eita-valdne seisukohale. Uus seadus ütleb selge sõnaga, et kriminaalkohtu otsus distsiplinaarkohtule siduv pole, kuigi viimasel

õigus on seda ilma uue kontrollita oma otsuse aluseks võtta.

2. Uuesti on normitud aegumisküsimus. Distsiplinaarsüüteoed aeguvad 5 aasta pärast. On aga distsiplinaarsüütegu ühenduses ka kriminaalsüüteoga, ei aegu ta enne, kui viimane.

3. Ka karistuste süsteemi on muudetud. Ära on jäetud ümberpaigutus karistusena. Põhjendatakse seda, et kohus ei suuda sellise karistuse ulatust, tema tagajärge küllalt ette näha ja hinnata. Selle asemele on võetud uue karistusena palgavähendus, mis ka ainult vormipärasest protsessis määratud võib saada. Palgavähendus võib maksimaalselt olla 1/5 ja kaue-malt 5 aastaks määratud saada.

4. Tühistatud on endise seaduse need normid, millele põhjal teatud kriminaalkaristustega automaatselt kaasas käis ametikaotus. Edaspidi võib ametist vallandamise aluseks olla ainult kindlaksmääratud korras sündinud distsiplinaarkohtu otsus.

II. Eriti kaugeleulatavad on muudatused formaalses distsiplinaarõiguses.

1. Korralduskaristuste määramiseks on maksuma pandud kindel protseduur, mis enne puudus. Süüdistatavale tuleb anda võimalus enne karistuse määramist esineda seletusega temale süükspandavate asjaolude ja võimaliku juurduse tagajärgede kohta. Ta võib nõuda, et talle võimaldataks aktiga tutvuda. Korralduskaristus tuleb määrata kirjaliku ja põhjendatud otsusega. Kaevata võib sellele ot-

naarasja algataja poolt korraldatud olema ja võib ainult teatud eelduste olemasolu puhul järgneda. Suspensiooniga ei käi ka enam tingimata teatud palgaosa kinnipidamine kaasas, vaid see peab jällegi eraldi määratud saama, võib aga ka ära jääda. Maksimaalselt võib kinni pidada pool palka. Õigus kinnipeetud palgaosa tagasi saada, kustub ainult sel juhul, kui karistuseks on teenistusest vallandamine.

6. Iga distsiplinaarsüüteoasi võib uuendatud saada, niihästi ametniku kasuks kui ka tema kahjuks. On ametnik aga varem teenistusest lahkunud, siis tema kahjuks asja enam uuendada ei saa. Uuendamise küsimuse otsustab kohus, kelle otsuse vastu vaieldakse. Lubab see asja uuendada, artub asja see kohus, kes eelmise protsessi puhul esimese instantsina tegutses. Selle juures ei saa otsustamisest aga osa võtta ükski neist kohtunikest, kes eelmise protsessi puhul asja otsustamisest osa võtsid. Kohus võib

kas eelmise otsuse jösse jätta, selle tühistada või muuta. Ametniku kahjuks ei saa aga otsust muuta, kui asi uuendati ainult ametniku kasuks otsustamise nõudmise põhjal.

7. Selgub uuendatud protsessis, et ametniku vallandamine õigustatud polnud, saab süütult kannatanud ametnik välja makstud kõik need tasud, mis ta oleks õigustatud saama olnud, kui ta vallandatud poleks olnud. Sellest summast arvatase igatahes maha need summad, mis ta vahepeal mujal teeninud on. Kuni uue ametkoha saamiseni loetakse õigeks mõistetud reservis (dispositsioonis) olevaks ja saab sellele vastavat tasu.

Niisugused on tehtud muudatused oma põhijoontes. *Ametnikkude nõudmised on väga suures ulatuses rahuldumist leidnud*, seda tunnustab pea üksmeelselt kogu Saksa ametnikkude ajakirjandus. Millal jõuame meie kord nii kaugele, et sedasama konstateerida võiksime! *Demokraat.*

Meie raudteevalitsuse omapärane külalislahkus.

Iilus päikesepaisteline kevadine pühapäeva hommik. Täpsane tuul paitab õrnalt. Linnud siristavad kevadviise.

T. raudteejaama juure kogub salgake noori, kes püüavad saada üle suletud raudvärava uudishimulisi pilke. Kuuldub küsimisi: „Ei tea, kas ikka tulid, kas on juba siin? Kas magavad alles?“ Salgake on osa meie laulurahvast, kes juba mõõdnud päeva õhtul olid sadamas ootanud lahetaguseid suguvendi-õdesid, kes pidid tulema meile oma laulukunsti pakkuma. Millegi pärast ei saanud nad sel õhtul. Laev kunstirahvaga randus alles pühapäeva hommikul.

Pettusid ootajad, samuti ka oodetavad. Pettus ka T. raudteejaam, kes oli juba eelmisel päeval saatnud sadamasse kaks teise klassi vagunit, et anda külalistele võimalust end kontserdi vastu välja puhata ja et öösel jälle edasi sõita meie ülikoollinna, et ka seal külakosti pakkuda.

Hommikust vaikust segab jaama saabuvate rongide mürin. Avatakse raudväravad. Salgake noori pääseb perronile. Otsivad pilgud saadetakse siia-sinna. Varsti tulebki ähkviv vedur ühes kahe vaguniga sadama poolt, kus külalised end asetanud. Pilgud sihitakse sinna. Lehyvitatakse tervituseks. Vagunis olijatele on aga salgake jäänud tähelepanematuks. Külalised juba magavad.

Vedur viib külalisi jaamast mööda kuhugi eemale — eemale. Salgake lahkub, kuid lubatakse tagasi tulla. Las nad nüüd puhkavad väsitavast meresõidust.

Eemalt on näha üksikuid pilvi, mis ikka kordkorralt paisuvad. Peagi kaob päike nende varju. Taevast kattub halli vaihaga. On kadunud lindude lõõritamine. Tuul puhub vilult.

Meie külaliste vagunid on paigutatud jaama tagavara teele. Vaguneid valvab korralliku välimusega vagunisaja.

On näha, et meest vaevab mingi raske

ülesanne. Ta on kurb, näib nagu ei tahaks ta kuidagi oma ülesandega täna valmis saada.

Selgub, et ongi jaama korraldajalt antud käsk: „Soomlased ümber paigutada kolmandasse klassi.“ Miks? Seda ei tea keegi. Meest vaevabki selle käsu teatamine külalistele. Ta ei tahaks seda kuidagi teha. Hõimutundend mehes on nii tugevad ja ka juba lihtne viisakus ei luba seda. Kuid on ju antud käsk, ja see peab olema tugevam tunnetest.

Mees, kes muidugi ka raudteelaste viisakusekursuse lõpetanud, võtab oma osavuse kokku ja teatab korraldusest vagunisolejatele. Tekib segadus. Küsitakse, päritakse, miks peame teise vagunisse ümber kolima? On seda tarvis? Miks niisugune korraldus? Kuidas võib kõvais vaguneis Tartuni magada ja järgmiseks kontserdiks välja puhata? Protesteeritakse.

Juba ongi III klassi vagunid endiste II kl. vagunite juure paigutatud.

Ei taheta korraldusele alistuda. Otsitakse korralduse tegijat, kuid ei leita. Üks osa lauljaid, kes alandlikuma, meelega, lahkubki II klassist, et asuda III klassi, kuid teine osa ei tee seda.

Ehkki meeolelu hõimu kunstirahval on rikutud, said nende ettekanded „Estoonias“ ja Kaarli kirikus samal õhtul elava menu osaliseks.

Pettunud tugevasti on aga hõimurahva laulukunsti pakkujad meie raudteest, selle korraldusist ja külalislahkusest. Nad on sunnitud öösist reisi ette võtma vaguneis, kus ei saa mõeldagi korralliku puhkuse peale.

Vist möödub palju aastaid, enne kui unustatakse reis Eestis ja meile jälle võimalikuks saab „Kansallis-Kuoro“ ja „Helsingi suurkiriku“ kooride kunstipärast esinemist nautida ja sõprussidemeid värskendada.

Kellele selle eest tänu võlgne — on vist selge. *Üks salgakesest.*

Kõrgete palkade mõju tööviljakusele.

Belgia kaubanduse-tööstuseministri väljakuulutatud „La Revue du Travail“ avaldab väga tähelepanuvääriva artikli kõrgete palkade mõjust tööviljakusele.

Kuna praegu igalpool püütakse palku võimalikult alla suruda, siis ei ole huvituseta tutvuneda selle artikliga. Seal kirjutatakse järgmist:

Kui madala töötasu tõttu alalist puudust kannatanud töölised on hakatud maksma kõrgemaid palku, siis on nende tööliste füüsilise seisukord silmnähtavalt paranenud, nende jõud on suurenenud ja nende töö produktiivsus on tõusnud. Seda tõendavad Inglismaa „Trade Boards'ide“ poolt toimepandud uurimused. Ka teistes maades toimetatud uurimuste tulemused näitavad sedasama.

Vabastatud alalisest murest, mis tihti muutub tõelikuks hirmuks, tööline kogu oma olemusega andub tööle. Kui tahe-takse, et tööline hästi saaks hakkama oma ülesannetega, siis peab ta ilmuma tehastesse igapäev tervena ja täis hoogu. Seda aga võimaldab ainult hea palk.

Hea töötasu arendab töölises tööroõmu ja -tahet, oma väärtuse tunnet, suurendab tema moraalselt jõudu ja professionaalset iseteadvust. Töölise üldine majanduslik väärtus tõuseb. Jõudes paremasse ainelisse olukorda, tekivad töölisel uued tarvidused, tekib lakkamatu püüe tõusta veel paremale elujärjele. See õhutab töölisi oma võimete maksimaalsele arendamisele. Niisugused on eelpooltähendatud inglisis teiste maade vastavate asutiste uurimuste tulemused.

Ettevõtetes, kus on praktiseritud kõrgete palkade poliitikat, on võidud konstateerida tööviljakuse tõusu töölise püüete tõttu pidada oma kohast kinni. Samuti on kõrgeid palka võimaldanud hea tööjõu valikut, mis omakorda on üheks tööviljakuse tõstmise teguriks.

Tähelepanu väärivad uurimuste tulemused, mis avaldusid Euroopa Ford'i ettevõtete grupis. See selts pani toime mitmesuguste maade töölise tööviljakuse võrdlused. Tänu toodete tüüpide sarnasusele ja valmistamise protsessi ühtlusele omavad need võrdlused erilise väärtuse. Seltsil tema filiaalides on teenistuses prantsuse, belgia, daani, saksa, itaalia, hispaania, rootsi ja soome töölised, kes töötavad vastavalt oma kodumaadel, tehes üht ja sedasama tööd, ühesuguste riistadega ja ühesuguste töökorralduste juures. Märgiti aeg, mis kusagil tööline tarvitas teatava töö tegemiseks ja tehti võrdlusi. Tulemuste kohta tähendab sir Percival Perry, et Daanis, kus makseti kõige kõrgemaid palku, valmistamise kulud olid kõige madalamad. Belgias, kus palgad olid kõige madalamad, valmistamise kulud olid kõige suuremad. Siin ei ole mitte jutt juhulikest võrdlustest. Ei, neid tehti pikema aja jooksul ja tulemused olid ikka ühed ja needsamad.

Edasi tähendab sir Percival Perry: „asudes palkade ühtlustamisele, meil tuli tunduvalt tõsta töölise palku Antwerpeni vabrikutes. Tulemusena oli kohe tööviljakuse tõusmine ja selle tagajärjel valmistamise kulude vähenemine.“

Kas vajatakse veel selgemat ja kindlamat tõendust, et ametiühingud on õigustatud nõudma väärilise töötasu maksmist palgateenijatele ja -töölilisele ja et see nõudmine ei ole vastolus ettevõtjate teelike huvidega. Sellele vaatamata on ametiühingud sunnitud pidama lakkamatut võitlust näljapalkade vastu. Olles pimes-tatud kasude, kuigi väga tihti ainult näilikkude, tagaajamise kirest, ei tunnista ettevõtjad muid põhimõtteid kui näljapalkade ja võimalikult pikema tööaja pealesurumist palgatöölilisele ja teenijale. See on üks neist põhjustest, millede tagajärjel oleme jõudnud praegusesse kohutavasse seisukorda.

Vastutav ja tegev toimetaja **Aleksander Lepp**. Väljaandja **Eesti Raudteelaste Reskühing**.

Kirjastuse o-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. 13.